

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Första kammaren.

Nr 22.

Lördagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr statsrådet friherre *Beck-Friis* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

- nr 30, angående ersättande av vissa förskottsvis utgivna medel;
- nr 31, angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten vid Gottlands infanteriregemente J. O. A. Ahlqvist;
- nr 39, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning;
- nr 40, med förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok; samt
- nr 41, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Anmälades och bordlades

lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 6, i anledning av väckt motion om förslag till ändrade lagbestämmelser i fråga om utlännings rätt att besitta fastighet i Sverige; och

nr 7, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 3 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående siktning av rågmjöl och förordning om viss sammansättning av rågröd, dels och i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, angående regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 2, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i vad angår jordbruksärendena;

nr 3, i anledning av väckta motioner om utförande av djupbörningar i Skåne och sydligaste delen av Halland; samt

nr 4, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande försäljning av kronodomäner; ävensom

Första kammarens protokoll 1915. Nr 22.

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om hovrättens över Skåne och Blekinge förläggning.

Herr *Clason* väckte en motion, nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Företogs val av tjugufyra valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Barthelson	med 103 röster,
» Bäckström	» 103 » ,
» Cedercrantz	» 103 » ,
» Danström	» 103 » ,
» Ekelund	» 103 » ,
» af Ekenstam	» 103 » ,
» Eklund, Oskar, ...	» 103 » ,
» Ekman, Johan Emilson	» 103 » ,
» Fahlén	» 103 » ,
» Gustafsson	» 103 » ,
» Hallin	» 103 » ,
» Hammarskjöld	» 103 » ,
» Hedenstierna	» 103 » ,
» Karlsson, K. G., ...	» 103 » ,
» Kvarnzelius	» 103 » ,
» Neiglick	» 103 » ,
» Nilsson, Johan, ...	» 103 » ,
» Paulson	» 103 » ,
» Roos	» 103 » ,
friherre Silfverschiöld	» 103 » ,
herr von Stapelmohr	» 103 » ,
» Trygger	» 103 » ,
» Wickman	» 103 » ,
» Åström	» 103 » ,

Företogs val av tio suppleanter för kammarens valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter för kammarens ifrågavarande valmän utsedda:

herr Pers	med 103 röster,
» Boberg	» 103 » ,

herr von Bahr	med 103 röster,
» Permansson	» 103 » ,
» Carlsson, Johan, ...	» 103 » ,
» Ekman, Carl Gustaf, ...	» 103 » ,
» Trana	» 103 » ,
» Rooth	» 103 » ,
» Jönsson	» 103 » ,
» Forssman	» 103 » .

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nästlidne dag avlämnade nådiga proposition nr 37, angående disponerande av medel för understödjande av arbetslösa tobaksarbetare.

Efter föredragning av följande under gårdagen bordlagda motioner:

nr 67, av herr *Bergqvist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m.; samt

nr 68, av herr *Ekman, Karl Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning,

hänvisades dessa motioner till lagutskottet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran, bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkanden nr 5 och 6 ävensom första kammarens första tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande nr 1.

Vid ånyo skedd föredragning av konstitutionsutskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående användande i vissa fall av proportionellt valsätt vid val till skolråd samt gemensamt kyrko- och skolråd, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets den 17 och 19 innevarande februari bordlagda utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 2 angående fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1916, i vad densamma innefattar förslag om beviljande av årliga understöd åt vissa personer, ävensom en i ämnet väckt motion, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets den 17 och 19 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 3 angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1916, i vad densamma innefattar förslag om beviljande av årliga understöd åt vissa personer, dels ock en i ämnet väckt motion.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Ang. höjt
understöd åt
förra arbets-
ledaren vid
telegraferket
H. A. Olsson.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion nr 117 hade herr *Kloo* föreslagit, att årliga understödet till förra arbetsledaren vid telegrafverket *Håkan Alfred Olsson* måtte från och med år 1916 under hans återstående livstid höjas från 300 kronor till 600 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte besluta, att det av 1912 års riksdag åt förra arbetsledaren vid telegrafverket *Håkan Alfred Olsson* beviljade årliga understöd, 300 kronor av telegrafverkets medel, finge från och med år 1916 utgå med ett till 480 kronor förhöjt belopp.

Reservation hade avgivits av herrar *Hedenstierna*, *Wickman*, *Montgomery*, *Söderberg* i Stockholm, *Berg* i Munkfors och *Jonsson* i Gumboda, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Herr *Hedenstierna*: Herr talman! Då jag i föreliggande fråga haft en från utskottets majoritet skiljaktig mening, ber jag i största korthet få angiva skälen därtill.

Med denna fråga förhåller det sig på följande sätt. År 1912 beslöt riksdagen i anledning av en kungl. proposition att bevilja den nu ifrågavarande *Håkan Alfred Olsson* ett understöd av 300 kronor. Detta beslut grundade sig huvudsakligen på ett från riksförsäkringsanstalten avgivet utlåtande, däri man uttalade, att *Olsson*, som skadats i arbetet, hade förlorat 25 procent av sin arbetsförmåga. Nu har emellertid vitsordats, att *Olsson* är till arbete varaktigt oförmögen. Detta har givit en ledamot av andra kammaren anledning att väcka motion om bidragets eller understödets höjande till 600 kronor.

Då denna motion var före inom utskottet, uppstodo olika meningar om densamma. Man var fullt ense om, att bidraget skulle höjas, men man var av olika mening, huruvida beloppet skulle höjas på sätt motionären föreslagit eller endast till 480 kronor. Utskottets majoritet stannade vid företagen votering

med 8 röster mot 7 vid det mindre beloppet, och detta beslut grundade sig huvudsakligen därpå, att en med Olsson ungefär jämställd person år 1909 bekommit ett understöd å 480 kronor.

Minoriteten inom utskottet ansåg emellertid, att detta beslut av år 1909 icke borde vara absolut bindande, då man vet, att riksdagen i särskilda fall titt och ofta höjt de understöds- och pensionsbelopp, som några år förut ansetts vara tillräckliga. Man har ansett, att levnadskostnaderna stegrats så, att ett belopp, som år 1909 ansågs skäligt, numera vore otillräckligt.

Minoriteten hade vidare de skäl att yrka bifall till motionen, att Olsson under arbete i statens tjänst förlorat sin arbetsförmåga, att han, när han lämnade sin förmansanställning i telegrafverkets tjänst hade så god årsinkomst som 2,100 kronor, att han nu är alldeles oförmögen till arbete och att han har hustru och fem barn att försörja.

På grund av alla dessa förhållanden ansåg minoriteten, att det icke vore oskäligt att bevilja honom föreslagna belopp av 600 kronor. Att döma av överläggningen inom utskottet torde det vara all anledning antaga, att andra kammaren kommer att bevilja det högre beloppet, och det förefaller mig då, som om första kammaren, då det ju är ganska svårt att säga, huruvida 480 eller 600 kronor är det fullt rätta beloppet, icke borde låta denna lilla fråga gå till gemensam votering för 120 kronor.

På grund av de skäl jag nu anfört för beviljande av ett belopp av 600 kronor, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Stapelmohr: Herr talman, mina herrar! Frågan rör sig här om höjning av ett redan beviljat understödsbelopp. Med anledning härav vill jag till en början uttala, att i regel starka principiella betänkligheter synas föreligga mot att höja ett av riksdagen en gång fastställt pensions- eller understödsbelopp, därför att det kan leda till vitt gående konsekvenser. Förhållanden kunna dock inträffa, som visa, att det förut fattade beslutet icke är så väl fotat, eller att det i tillämpningen leder till obillighet mot den det gäller, pensions- eller understödstagaren, och att rättelse därför bör ske. Men skall sådan rättelse ske, är det nödvändigt, att mycket stor försiktighet iakttages, och att den icke sker, utan att starka billighetsskäl föreligga. Med den uppfattning, som uttalades inom utskottet, rådde inom utskottet mycken tvekan att nu höja ett understödsbelopp, som faststälts så sent som år 1912.

Utskottet har emellertid låtit denna sin tvekan vika i betraktande därav, att det inkommit ett nytt läkarebetyg, som tyckes giva vid handen, att mannen i fråga, Olsson, numera fått sina krafter så nedsatta, att han icke kan i någon egentlig mån med eget arbete bidra till uppehållande av sin stora familj. Utskottets ledamöter hava därför varit eniga om att en höjning skulle ske, men i fråga om beloppet hava meningarna gått isär. Majoriteten har icke ansett sig böra gå längre, än att understöds-

Ang. höjt understöd åt förre arbetsledaren vid telegrafverket H. A. Olsson.
(Forts.)

Ang. höjt
understöd åt
förra arbets-
ledaren vid
telegrafverket
H. A. Olsson.
(Forts.)

beloppet skulle höjas till den summa, som vanligtvis tilldelas arbetare i telegrafverkets tjänst, vilka haft anställning, likartad med den Olsson vid avskedstagandet innehade, eller till 480 kronor. Det är 180 kronor mer, än Olsson nu har, och således en betydlig höjning i förhållande till hans förutvarande understöd. Reservanterna hava icke ansett detta vara tillräckligt utan vilja höja beloppet till 600 kronor, och såsom skäl härför har anförts, vad herr Hedenstierna nyss påpekade, att tidsförhållandena gjort, att 480 kronor icke kunna anses vara ett tillräckligt belopp. Ja, det kan ju vara möjligt, att det skulle vara lyckligt för Olsson, om han finge 600 kronor, men detta skulle innebära en förryckning av de normer, som för närvarande äro de ledande vid tillmätande av understöd.

Det sades av den föregående talaren, att Olsson i arbete i statens tjänst helt och hållet förlorat sin arbetsförmåga. Detta är väl icke fullt riktigt. Visserligen står det i det läkareintyg, som åberopas i motionen, att Olsson lider av nevrasteni och kronisk blåskatarr och åtminstone numera är till arbete varaktigt oförmögen. Men om i uttrycket »till arbete varaktigt oförmögen» lägges samma mening, som angives i pensionsförsäkringslagen, lär man icke kunna komma till, att han är till *allt* arbete oförmögen. Pensionsförsäkringslagen säger nämligen att »varaktig oförmåga till arbete skall anses vara för handen hos den, som befinnes till följd av ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte vara ur stånd att vidare försörja sig genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter och färdigheter». Således utesluter detta visst icke, att arbetsförmågan endast kan vara nedsatt.

Den föregående talaren slutade med att säga, att då man hade allt skäl antaga, att andra kammaren skulle bifalla motionen, första kammaren icke borde sätta sig däremot. Jag tror dock, att första kammaren utan avseende å medkammarens beslut bör självständigt pröva varje fråga och således även pensionsfrågor. Med dessa ord ber jag att få sluta och yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Holmquist: Herr talman! Jag ber för min del att få ansluta mig till reservationen. Herr Hedenstierna har redan efter min tanke fullt klart utvecklat de skäl, som tala för densamma. Men jag har ännu ett skäl, som jag ber att få anföra, och som jag tycker är alldeles speciellt talande för den uppfattning, för vilken herr Hedenstierna gjort sig till tolk. Den man, om vilken är fråga, avgick på grund av skada, ådragen under utövningen av hans befattning i statens tjänst, år 1893 från sin anställning såsom arbetsledare. Sedermera fick han år 1912 den mindre pension, i vilken här ifrågasättes en höjning. Men hur har det varit under mellantiden, kan man fråga sig. Jo, då har denne man varit utan understöd, fastän efter allt att döma han skulle fått sådant omedelbart efter avskedandet från

sin anställning, därest framställning därom i véderbörlig ordning gjorts. Men så har ej skett, och detta beror icke på honom själv. Han har nämligen vid upprepade tillfällen — åren 1895, 1899 och 1911 — gjort framställningar till sina överordnade, att de för hans räkning måtte söka utverka lämplig pension, men något sådant utverkande har ej ägt rum. Skulle han fått understöd vid den tidpunkt, då han blev lagligen berättigad därtill, såsom han antagligen kunnat få, har han genom underlåtenheten att då utverka sådant hittills lidit en förlust, som kapitaliserad utan ränta på ränta uppgår, så vitt jag rätt räknar, till ett belopp av över 9,000 kronor. Är det då för mycket, särskilt med hänsyn till förhållandena i nu föreliggande fall, att det belopp utskottet här föreslagit eller 480 kronor höjes till 600 kronor? Jag tror, att det är fullt riktigt och rättfärdigt.

Den siste talaren, utskottets ärade ordförande, har anmärkt, att man måste vara försiktig, då det gäller att höja redan beviljade pensionsbelopp. Jag delar fullkomligt den uppfattningen, men utskottet har ju icke kunnat vidhålla den meningen med avseende på de i detta fall förefintliga förhållandena. Utskottet har ju brutit mot den regeln, därför att ett rimligt hänsynstagande till denna persons förhållanden nödvändiggjöra ett sådant avsteg från allmän regel. Här är endast fråga om ett belopp av 480 kronor, som utskottet föreslår, eller 600 kronor, som reservanterna ifrågasätta. Det synes mig på de skäl jag nu anfört, att reservationen bjuder större rättvisa och billighet.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till reservationen.

Herr Ekman, Johan Emilson: Det är icke roligt att tala mot ett litet anslag till en fattig man, som tydligen mycket väl har behov av medlen; och om reservanterna endast hade motiverat framställningen med behovet och medlidandet med honom, hade jag icke haft det minsta emot att vara med om 600 kronor. Men då man vill göra gällande, att utskottet intagit en felaktig ståndpunkt i denna fråga, måste jag vara av annan mening. Den ärade representanten för Kopparbergs län sade, att personen i fråga redan år 1893 skulle fått pension, om framställning därom hade gjorts. Det tror jag icke, därför att i det läkarebetyg, som då lämnades honom, uppgavs, att endast 25 % av arbetsförmågan var borta. Och av sådan anledning kan man ej få pension vid 36 års ålder efter 19 års statstjänst. År 1912 intygades, att hans arbetsförmåga — han var jordbrukare, hade en liten gård — så gott som alldeles upphört, och i anledning härav föreslog Kungl. Maj:t ett understöd av 300 kronor, vilket av riksdagen beviljades. Nu föreslår en motionär i andra kamaren, herr Kloo, att Olsson skall få pensionen höjd till 600 kronor. Detta belopp är, så vitt jag kan förstå, fullkomligt gripet ur luften. Jag har åtminstone ej kunnat finna någon motivering, varför man just tagit 600 kronor. Utskottet säger, att han bör få mera, än han nu har. Men han kan väl ej få mer

Ang. höjt understöd åt förre arbetsledaren vid telegrafverket H. A. Olsson.
(Forts.)

Ang. höjt
understöd åt
förra arbets-
ledaren vid
telegrafverket
H. A. Olsson.

(Forts.)

än de med honom precis likställda, som varit i statstjänst mycket längre än han: en, som varit i statens tjänst 30 år, har fått nöja sig med 480 kronor. Därför säger utskottet: Utskottet anser, att han bör få mer, men ej mer än den nyssnämnde.

Om jag förstod herr Hedenstierna rätt, sade han, att det är så länge sedan beloppet av 480 kronor beviljades, och att nu 600 kronor ej är mer än 480 kronor då. Men då borde man ju ändra för alla och icke för en blott. Detta är majoritetens ståndpunkt, och jag tror, att det är den rätta, fasta grund, på vilken man bör ställa sig inför kammaren. Är det sedan så, att kammaren vill ha den godheten att tilldela det högre beloppet, kan naturligtvis ingen säga något däremot, men som jag tillhör utskottsmajoriteten, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Boberg: Finge man endast följa sin känsla i denna fråga, skulle vi väl litet var vara med om att yrka högre anslag, men man får icke bara följa sin känsla utan måste även taga hänsyn till andra omständigheter.

När Olsson avgick ur telegrafverkets tjänst, var han ju icke, såsom ett par talare framhållit, oförmögen till arbete. Först långt senare fick han intyg om, att hans arbetskraft var nedsatt med 25 %. Han har naturligtvis sedan haft arbetsinkomst och skött sig på sätt han kunnat.

Här har sagts, att det är myndigheternas fel, att han icke kommit i åtnjutande av pension förr, enär de icke brytt sig om att taga hänsyn till de ansökningar han vid flera tillfällen gjort. Men ha dessa ansökningar varit åtföljda av sådana papper och intyg, att myndigheterna *kunnat* taga vederbörlig hänsyn till dem?

Nu säger herr Hedenstierna, att han varit till arbete varaktigt oförmögen. Men detta framgår icke av handlingarna, och det en motionär uppger utan bevis får väl icke tagas alldeles för kontant. Dessutom, om det beslutes ett högre belopp, kan detta lätt hava retroaktiv verkan, så att en hel mängd andra komma med liknande framställningar. Det är ett litet belopp, tycker man, men litet nu och litet då blir en stor summa. Nu skulle han få enligt utskottets förslag 480 kronor. Han är »nästan medellös», står det, d. v. s. icke *alldeles* medellös. Han har ett litet hemman, om än med ganska stor skuld. Han har fem oförsörjda barn, men han är en gammal man, varför de väl snart äro färdiga att flyga ut ur boet och hjälpa till. Jag tror också, att man får ta hänsyn till, att han bor på landet, där personer ofta få nöja sig med ganska liten inkomst. Om hans pension höjes från 300 kronor till 480 kronor, bör han, om också icke vara nöjd därmed, dock kunna foga sig däri.

Jag tror, att denna kammare gör klokt i att följa utskottet, till vars hemställan även jag nu ber att få yrka bifall.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på föreliggande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservation.

*Ang. höjt
understöd åt
förra arbets-
ledaren vid
telegraferket
H. A. Olsson.
(Forts.)*

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i punkten 2 av sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 48.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets den 17 och 19 innevarande februari bordlagda memorial nr 8, i anledning av justitieombudsmannens framställning om pension för sekreteraren i justitieombudsmansexpeditionen K. von Matern, biföll kammaren vad utskottet i detta memorial hemställt.

Avgåvos och bordlades följande motioner:

nr 70, av herr *von Mentzer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m.; samt

nr 71, av herr *Asplund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande till nationalpark av ett område norr om Torne träsk i Norrbottens län.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet de under dagen avlämnade nådiga propositionerna:

Första kammarens protokoll 1915. Nr 22.

nr 39, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämmning;

nr 40, med förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok; samt

nr 41, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nådiga proposition nr 30, angående ersättande av vissa förskottsvis utgivna medel.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den under sammanträdet avlämnade nådiga propositionen nr 31, angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten vid Gottlands infanteriregemente J. O. A. Ahlqvist.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,08 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
